delijk de vraag op hoe die twee verschillende domeinen zich dan tot elkaar verhouden. Wordt van de gelovige lezer dan uiteindelijk toch weer een *sacrificium intellectus* geëist? Dat gaat er bij mij niet in. Overigens ben ik van mening dat het begrip *valorisatie* niet in het register had mogen ontbreken, want daarover zegt H. - dat mag ook gezegd worden - op 126-129 zeer behartigenswaardige dingen.

Arie W. Zwiep

John E. Phelan, *De kern van onze hoop. Over de actualiteit van de christelijke eschatologie* (vertaald en ingeleid door Leo Mietus), Bond van Vrije Evangelische Gemeenten in Nederland, Velp 2019, 232 pp., € 24,00, ISBN 9789074894548

De auteur van dit boek is emeritus hoogleraar van een seminarie in Chicago dat hoort bij de Evangelical Covenant Church, een zusterkerk van de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten in Nederland. In dit type gemeenten bestond aanvankelijk een vurig geloof in de nabijheid van Jezus' wederkomst, dat een eeuw geleden sterk werd gepropageerd door de Maranathaprediking van Johannes de Heer. Daarmee verbonden was de verwachting van een duizendjarig rijk waarin Christus zou heersen, voordat de laatste strijd tussen God en de duivel gestreden zou worden en de nieuwe hemel en de nieuwe aarde zouden komen. Ook was (en is) er het geloof in de opname van de christelijke gemeente naar de hemel voorafgaande aan een grote chaos op aarde. Ph. staat zeer kritisch tegenover zulke verwachtingen en meent dat ze een christelijke betrokkenheid op de wereld in de weg staan, terwijl opwekkingspredikers en evangelischen in hun begintijd juist wel maatschappelijke activiteiten ondernamen. Evenzogoed verdedigt Ph. dat het christelijk geloof zonder eschatologie tot niets leidt, maar voor zijn eschatologische visies sluit hij niet aan bij hedendaagse eindtijdprofeten maar bij auteurs als Jürgen Moltmann, Richard Bauckham en Tom Wright. Voor zijn schets van het christendom van de eerste eeuwen, dat in de vierde eeuw een in zijn ogen noodlottig verbond met de keizerlijke macht sloot, baseert hij zich voornamelijk op Rodney Stark. Het boek heeft 'hoop' als leidraad; hoop op Gods toekomst, hoop voor Israël en voor de kerk. Voor een belangrijk deel bevat het gedegen, zeer gematigd historisch-kritische, bijbels-theologische besprekingen die Ph. voorts betrekt op de keuzes van hedendaagse christenen, bijv. ten aanzien van president Trump. Uiteindelijk pleit hij voor de positie die hij aanduidt als 'postchiliastisch', waarmee hij bedoelt dat de heerschappij van Christus wordt gerealiseerd als de kerk het evangelie verkondigt en in praktijk brengt. Ondanks dit 'bouwen aan Gods koninkrijk' blijft het volgens Ph. toch God die zijn koninkrijk doet komen. Het gaat daarbij niet om het 'naar de hemel gaan', maar om de nieuwe hemel en de nieuwe aarde die naar ons toe komen. Met dit boek wil de auteur bij evangelische christenen pleiten voor een opener en meer wetenschappelijk verantwoorde lezing van de Bijbel en hen zo weghalen bij een simplistisch fundamentalisme. De vertaler meent dat dit boek ook in Nederland deze dienst zou kunnen bewijzen. Evangelische, op het chiliasme georiënteerde lezers beschikken daarvoor nu over een sympathiek boek dat aansluit bij hun prioriteiten maar daarin niet blijft steken.

Riemer Roukema

Sidney Greidanus, *From Chaos to Cosmos. Creation to New Creation* (Short Studies in Biblical Theology), Crossway, Wheaton (Ill.) 2018, 244 pp., $ 15,99, ISBN 9781433554971

De auteur, van Nederlandse afkomst maar zijn werkzame leven actief in de VS als pastor en docent, heeft een handzaam boekje geschreven waarin hij het thema 'chaos-kosmos' in de Bijbel bespreekt. Een inleidend hoofdstuk handelt over chaos en kosmos in het Nabije Oosten en de manier waarop Israël dat thema overneemt: wél het gegeven, niet de reli-